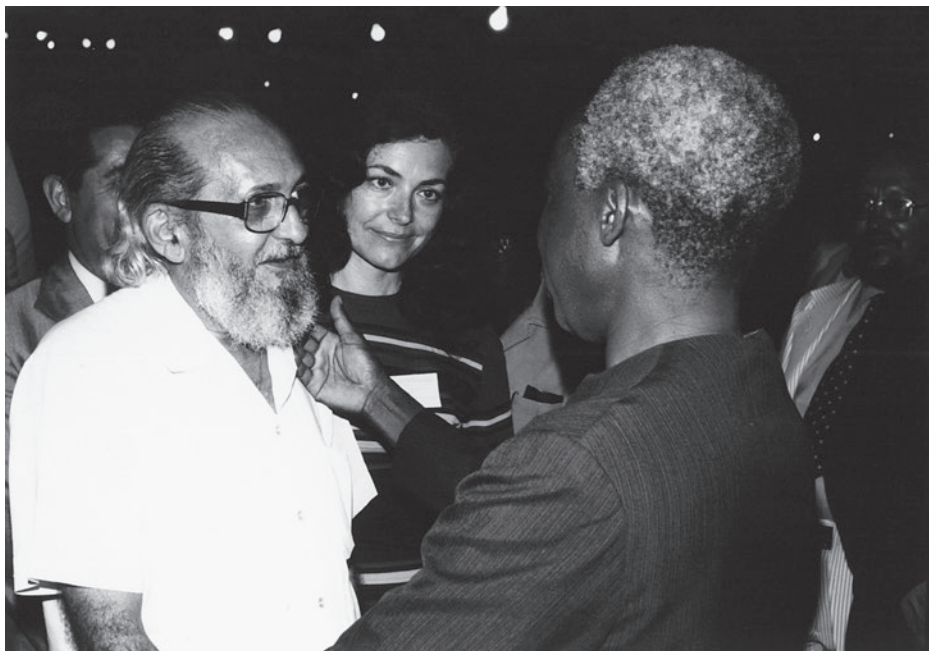

OB STOTI OBLETNICI ROJSTVA – PAOLO FREIRE JE RAZVIL PEDAGOGIKO ZATIRANIH

Paolo Freire je gotovo eden najbolj znanih avtorjev andragogike, osebne rasti in izobraževanja odraslih 20. stoletja. Njegovo praktično in teoretično delo je bilo posvečeno najtežjemu strokovnemu problemu, kako izobraževati in osveščati najbolj neizobražene ljudi, da bi spremenili njihovo življenjsko usodo, ko bi s pomočjo znanja izstopili iz dotedanjih krutih življenjskih razmer. Kamorkoli pogledate po svetu, vidite, da se nizko izobraženi ljudje, tudi pozneje v življenju, zaradi prejšnjih negativnih izkušenj v izobraževanju in razmer v katerih živijo, nikjer ne vračajo nazaj na izobraževanje. Na razne izobraževalne programe prihajajo po znanje odrasli z najmanj srednjo šolo in več. Izobraženi se najbolj zavedajo, kako jim manjka znanja, medtem ko sociologi ugotavljajo (pri nas Zdravko Mlinar), da se zatirani in ponižani navadijo na svoj življenjski položaj v družbi in s tem opustijo vse želje po drugačnem, boljšem življenju. Postanejo nemi. Freire takšno kulturo, ki nastane, včasih imenuje "kultura nemih". Izobraževalne ustanove se zadovoljijo z ustreznim prilivom srednje in više izobraženih. Z nizko izobraženimi se nihče ne ukvarja. Poskusi UNESCO in EU, da bi dali znanje manj izobraženim, poniknejo kot voda v pesek.

Paolo Freire je rojen pred 100 leti v Braziliji. Družina z več otroki je živela v srednjem družbenem sloju mesta, dokler ni oče bankrotiral in končali so med poljskimi delavci, v družbeno in ekonomsko najnižjem sloju zatiranih ljudi v Braziliji. Kot deček je doživljal kruto spremembo med prejšnjim mestnim življenjem in sedanjim med zatiranimi. Že kot otrok si je želel, kako bi jim pomagal do boljšega življenja. Ljudje okrog njih so bili nemi, navajeni na življenje zatiranih, njegova družina pa je poznala tudi drugačno, boljše življenje.

Se zavedamo, kako velikega in pomembnega področja izobraževanja zatiranih se je lotil Paolo Freire, velik humanist? Dobrobiti ljudi je posvetil vse življenje. Akademski kariera ga ni ovirala, da ne bi spodbujal gibanje za izobraževanje in osveščanje zatiranih ljudi in jih tudi sam poučeval v medsebojnem dialogu. Nepismene ljudi je opismenjeval, a jih ni naučil le pisati in brati. Zatirane je z izbranimi vsebinami hkrati tudi ozaveščal, da imajo kot ljudje tudi oni pravico do spoštovanja in življenja brez zatiranja. Za skupine poljskih delavcev je sam pripravljaval "učbenik za odpravljanje nepismenosti" v obliki serije plakatov: en plakat za vsako črko abecede. Vzemimo primer črke "C" – Cassa. Na plakatu je bila lepa vila lastnika posestva in koliba iz trsja za delavce. Vprašal jih je: "Kdo živi v tej hiši?" Učenci niso odgovorili, saj je vsem jasno, da v vili živi "senior" (gospod). Freire pa je vztrajal z dodatnimi vprašanji: "Kdo živi v kolibi?" Na smeh jim je šlo, ko so mu zamrmrali, da živijo v njej oni, poljski delavci. Freire je nadaljeval z dialogom: "Zakaj?". Učenci so vidno oživeli. Začelo jih je zanimati, saj je govoril o njih. Sčasoma je razgovor postal bolj živahen. Zaupali so mu. Niso znali povedati vsega, kar jih je težilo, a zdelo se je, da učitelj ve vse o njih. Prisilil jih je, da razmišljajo. Ker so bili z učiteljem do-

I. Kongres Mednarodnega sveta za izobraževanje odraslih (ICAE), Dar es Salam, 1976.
Z leve proti desni: Paolo Freire, Ana Krajnc, predsednik Tanzanije Julius K. Nyerere.

mači in so mu zaupali, so prestopili bregove svoje nemosti in vedno bolj kritično razmišljali. Ozaveščanje pa potrebuje svoj čas. Učne vsebine je spreminjal za opismenjevanje zatiranih ljudi tudi v mestih in drugih okoljih.

Ko sem bila 1971. Leta na Univerzi v Torontu in je Paolo Freire prišel predstavljati svojo knjigo na nekaj univerz v ZDA, sva se dogovorila, da se srečava v Bostonu. Vizo za vstop v ZDA, čeprav le za par dni, so mi zavrnil. Očitno je bil Freire pod drobnogledom in srečanje z nekom iz Jugoslavije jim je izgledalo še bolj sumljivo. V razvitih državah so že takrat zaradi prestrukturiranja gospodarstva odpuščali delavce iz industrije. Vidna je postala funkcionalna nepismenost industrijskih delavcev. Za zaposlovanje v druga ekonomska področja: uslužnostni sektor, sektor znanost in inovacije so imeli premalo znanja. Freirova Pedagogika zatiranih je bila v pomoč učiteljem odraslih na raznih koncih sveta.

Verjetno boste razumeli, zakaj je sedanjí diktator Brazílije zahteval, da se vse Freirove knjige odstranijo iz knjižnic in uničijo. Knjiga *Pedagogika zatiranih* je bila prevedena v večino svetovnih jezikov. O Freirovih prizadevanjih v praksi in teoriji je bilo napisanih na ducate doktoratov na raznih koncih sveta. Le vzhodna Evropa *Pedagogike zatiranih* ni sprejela. Ko sem tik po izidu njegove *Pedagogike zatiranih* leta 1970 poskušala prepričati katero od založb, da bi knjigo prevedli tudi v slovenščino, so me vsi zavrnil, da je ne potrebujemo, ker v "Jugoslaviji nismo imeli zatiranih."

.....

Paola Freire sem tudi osebno spoznala leta 1976. V času 1. kongresa Mednarodnega sveta za izobraževanje odraslih v Dar es Salamu, v Afriki. Tanzanijski predsednik Nierere naju je izbral, da skupaj predavava vojski, takratni nosilki njihovega razvoja: Paola Freireja kot očeta pedagogike zatiranih in mene kot andragoginja iz Jugoslavije, katere samoupravljanje je predsednik Nierere imel za vzgled.

Pedagogika zatiranih je potrebna za današnje dni, ko naj bi bili v sodobni družbi ljudje osebno razviti z ustreznimi kompetencami za samostojno učenje, odločanje (hitro in pravilno), uravnavanje medosebnih odnosov, ustvarjalno in samoiniciativno delo. Mehaničnega memoriranja učne snovi ne potrebujejo več, to opravljajo za njih računalniki, internet, mediji. Človek nadvlada sodobno tehnologijo z razvitimi sposobnostmi in osebnimi lastnosti. Prehod je težek ali se zdi nemogoč za dolgotrajno brezposelne z najnižjo izobrazbo pri nas? Paolo Freire ni reševal samo posameznike, vizionarsko je predvideval, kako je za razvoj družbe vedno bolj pomemben človeški kapital neke skupnosti, razvitost ljudi. Poiščimo rešitev pri *Pedagogiki zatiranih* Paola Freireja. V sodelujoče učitelje je vcepil globok humanizem in spoštovanje človeka.

Zaslуж. prof. dr. Ana Krajnc